

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

“ 29 ” серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ**

обов'язкова

Освітньо-професійна програма Географія

Спеціальність 106 Географія

Галузь знань 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Економічна і соціальна географія України» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія» спеціальності 106 Географія, галузі знань 10 Природничі науки, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 12 від 21 грудня 2020 року).

Розробники:

Джаман Василь Олексійович – професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор;

Джаман Ярослав Васильович – асистент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

Викладачі, що забезпечують читання даної навчальної дисципліни:

Джаман Василь Олексійович – професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор;

Джаман Ярослав Васильович – асистент кафедри географії України та регіоналістики, кандидат географічних наук, доцент.

Погоджено з гарантом ОП _____ **Дарія ХОЛЯВЧУК**

(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол № 12/1 від «28» серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____ **Іван КОСТАЩУК**

(підпис)

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова навчально-методичної ради _____ **Наталія АНДРУСЯК**

(підпис)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

Навчальна дисципліна “Економічна і соціальна географія України” належить до переліку обов’язкових навчальних дисциплін за освітнім рівнем “бакалавр”, що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти на третьому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження своєї Батьківщини та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про суспільно-географічне положення України, її геополітичні та гео економічні вектори розвитку; природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення; сучасні проблеми і перспективи народонаселення; розвиток і розміщення провідних галузей і міжгалузевих комплексів; суспільно-географічні райони; місце України у світовій спільноті, зовнішні зв’язки України.

1.1. Мета викладання дисципліни.

Мета навчальної дисципліни: глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території України, сформувані цілісне світобачення про свою Батьківщину, з’ясувати місце України у світовому суспільстві.

1.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- Охарактеризувати суспільно-географічне положення України з усіма взаємозв’язками його складових та історико-географічні особливості формування території держави;
- Визначити геополітичні та гео економічні пріоритети України;
- Проаналізувати запаси природних ресурсів України з точки зору збалансованого розвитку господарства і раціонального природокористування;
- Проаналізувати динаміку чисельності, природний та механічний рух населення України, особливості його розселення та національного складу;
- Дати загальну характеристику господарства України, проаналізувати особливості його галузевої і територіальної структур, рівнів соціально-економічного розвитку регіонів;
- Проаналізувати чинники формування і функціонування, сучасний стан, територіальну організацію, проблеми та перспективи розвитку міжгалузевих комплексів України;
- Проаналізувати суспільно-географічні макрорайони України;
- Розкрити основні види зовнішніх зв’язків України та інтеграційні процеси в світосистемі.

1.3. Пререквізити.

Навчальна дисципліна «Економічна та соціальна географія України» вивчається у шостому семестрі. Основою для вивчення дисципліни є предмети «Фізична географія України», «Географія ПРП України», «Географія населення і розселення», «Актуальні питання історії та культури України», «Регіональна

економічна і соціальна географія», «Основи географічного менеджменту і маркетингу».

1.4. Результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів.

ФК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

ФК 12. Здатність читати і створювати географічні карти з використанням ГІС, використовувати їх у навчальній і практичній діяльності, наукових дослідженнях.

ФК 13. Здатність встановлювати закономірності розміщення, руху, структури, територіальної організації населення та господарства, просторових процесів та форм організації життя людей на глобальному, регіональному на національному рівнях.

ФК 14. Здатність оцінювати роль і місце України у сучасному світі, аналізувати і пояснювати особливості просторової організації природи, населення і господарства України.

ФК 15. Здатність синтезувати та застосовувати знання теоретичних основ географічних наук для моніторингу, оцінки природних умов, розвитку економіки, населення та соціальної сфери країн та, України зокрема.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

ПРН9. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПРН16. Встановлювати закономірності розміщення, руху, структури, територіальної організації населення та господарства, просторових процесів та форм організації життя людей на глобальному, регіональному та національному рівнях.

ПРН17. Оцінювати роль і місце України у сучасному світі, аналізувати і пояснювати особливості просторової організації природи, населення і господарства України.

ПРН18. Синтезувати та застосовувати знання теоретичних основ географічних наук для моніторингу і оцінки природних умов, розвитку економіки, населення та соціальної сфери країн та, України зокрема.

ПРН19. Інтерпретувати географічні процеси та явища для подальшого прогнозування особливостей співпраці країн на глобальному та регіональному рівнях та сталого розвитку.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

Знати:

- основні риси і особливості суспільно-географічного положення України, її геополітичні та геоекономічні вектори;
- зміст, сучасний стан та регіональні особливості демографічних, розселенських, міграційних та етнічних процесів в Україні;
- особливості господарського освоєння території України;
- основні риси господарства України: сучасний стан, особливості його галузевої й територіальної структури, рівні регіональної економічної та соціальної безпеки;
- закономірності розміщення, географію та сучасний стан розвитку різних галузей виробничої та соціальної сфер;
- особливості та проблеми економічного і соціального становища, а також перспективи розвитку суспільно-географічних макрорайонів України;
- основні напрями та риси різних видів зовнішніх зв'язків України, інтеграційні процеси в світосистемі.

Вміти:

- давати оцінку суспільно-географічного положення території;
- давати соціально-економічну оцінку природних умов і запасів природних ресурсів з метою збалансованого розвитку держави і раціонального природокористування;
- аналізувати демографічні, розселенські, міграційні та етнічні процеси в їх взаємозв'язку;
- аналізувати компонентну і територіальну структуру галузевих і міжгалузевих комплексів;
- здійснювати комплексний суспільно-географічний аналіз макрорайонів та визначати проблеми і перспективи їх розвитку;
- означити основні напрями розвитку України в міжнародному просторі.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	6	4	120	2	30	30	-	-	60	-	іспит
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
	Змістовий модуль 1. Територія. Українські економіко-географи і географічні дослідження. Природно-ресурсний потенціал. Населення і системи розселення.												
Тема 1. Вступ. Основи соціально-економічної географії України.	7	2				5							
Тема 2. Політико-географічні риси України.	7	2				5							
Тема 3. Природно-ресурсний потенціал України.	15	4	6			5							
Тема 4. Демо- і етногеографія України. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів. Розселення і розвиток поселень в Україні (міське і	22	4	8			10							

сільське розселення).												
Тема 5. Історія розвитку господарського комплексу України. Україна як донор економічного розвитку СРСР та Росії.	7	2				5						
Разом за ЗМ1	58	14	14			30						
	Змістовий модуль 2. Економічна географія України. Соціальна географія України. Соціально-економічне районування. Зовнішні зв'язки.											
Тема 6. Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.	8	2	2			4						
Тема 7. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.	14	4	4			6						
Тема 8. Вторинний сектор економіки. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова промисловість.	18	4	6			8						
Тема 9. Третинний сектор економіки. Соціальна	6	2				4						

географія України.												
Тема 10. Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного районування. Характеристика соціально-економічних районів України.	10	2	2			6						
Тема 11. Міжнародні економічні зв'язки України.	6	2	2			2						
Разом за ЗМ 2	62	16	16			30						
Усього годин	120	30	30			60						

2.3. Темі лекційних занять з переліком питань:

№	Назва теми з основними питаннями
1	Вступ. Основи соціально-економічної географії України. Об'єкт вивчення соціально-економічної географії України. Походження назви «Україна». Основні напрями розвитку соціально-економічної географії України. Визначні українські економіко-географи. Головні центри суспільно-географічної думки в Україні.
2	Політико-географічні риси України. Суспільно-географічне положення і місце України на карті Європи. Кордони і формування території України. Основні етапи формування і становлення сучасного адміністративно-територіального поділу України. Політико-географічна регіоналізація України. Геополітичні доктрини.
3	Природно-ресурсний потенціал України. Поняття «природні ресурси» і «природно-ресурсний потенціал» території. Методика економічної оцінки основних видів природних ресурсів. Характеристика компонентної структури ПРП України, її територіальні відміни. Мінерально-сировинні ресурси України. Земельні ресурси України. Водні ресурси України. Лісові ресурси України. Фауністичні ресурси України. Рекреаційні ресурси України. Територіальні відміни забезпеченості потенціалом природних ресурсів.
4	Демо- і етногеографія України. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів. Розселення і розвиток поселень в Україні (міське і сільське розселення). Регіональні відміни динаміки природного руху населення. Регіональні особливості сучасного природного руху населення. Статеві-вікова структура населення та її регіональні відміни. Регіональні особливості демогеографічної ситуації. Етнічний склад населення України, його територіальні особливості. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української

	війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів. Розселення і розвиток поселень в Україні (міське і сільське розселення).
5	Історія розвитку господарського комплексу України. Україна як донор економічного розвитку СРСР та росії. Розвиток господарства до першої світової війни. Проблеми відбудови господарства після першої світової та громадянської воєн, НЕП. Період індустріалізації та командно-адміністративної системи управління розвитком господарства. Розруха в роки другої світової війни. Відбудова господарства в повоєнний період. Прорахунки у напрямках економічного розвитку в 70 - 80-х роках ХХ століття. Україна як донор економічного розвитку СРСР та росії.
6	Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку. Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.
7	Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.
8	Вторинний сектор економіки. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова промисловість.
9	Третинний сектор економіки. Соціальна географія України. Становлення соціальної географії України. Соціальна інфраструктура. Культурно-освітній комплекс. Соціально-побутовий комплекс. Рекреаційний комплекс. Науковий комплекс. Географія релігії. Соціально-географічні відмінності.
10	Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного районування. Характеристика соціально-економічних районів України. Теоретичні основи соціально-економічного районування. Формування та розвиток економіки індустріальних регіонів України. Придніпровський соціально-економічний район. Особливості економічного розвитку індустріально-аграрних регіонів України. Столичний соціально-економічний район. Проблеми економічного розвитку аграрних регіонів України. Північно-Західний соціально-економічний район.
11	Міжнародні економічні зв'язки України. Загальні риси зовнішніх зв'язків. Політичні зв'язки. Економічні та науково-технічні зв'язки.

2.4. Тематика практичних занять з переліком питань:

№	Назва теми (завдання)
1	Природно-ресурсний потенціал території – основа розвитку господарського комплексу України. Побудувати картодіаграму рівня забезпеченості областей і АР Крим потенціалом природних ресурсів. Побудувати картодіаграму компонентної структури ПРП. Територіальна структура мінеральних ресурсів України. Провести аналіз рівня забезпеченості областей і АР Крим потенціалом природних ресурсів.
2	Населення України. Розкрити особливості динаміки і географії чисельності населення, природного і

	механічного руху населення, галузевої структури зайнятості трудових ресурсів і проблеми безробіття.
3	Секторальна структура економіки України: динаміка структурних змін, сучасна структура. Побудувати діаграми секторальної структури економіки України. Проаналізувати сучасну секторальну модель економіки та визначити динаміку її змін.
4	Сільське господарство України. Визначити структуру посівних площ та її динаміку за роки незалежності України, динаміку валових зборів основних сільськогосподарських культур, визначити структуру продукції сільського господарства та особливості її виробництва за категоріями господарств.
5	Паливно-енергетичний комплекс України. Вивчити основні райони і родовища паливної промисловості України та центри енергетичної промисловості, а також їх просторове поширення по території нашої держави.
6	Металургійне виробництво в Україні (тема № 8). Вивчити основні райони і центри металургійного виробництва в Україні, а також їх просторове поширення по території нашої держави. Визначити динаміку обсягів виробництва основних видів товарів металургійного виробництва.
7	Порівняльна характеристика двох соціально-економічних районів України (за вибором) (тема № 10). Здійснити порівняльний аналіз двох соціально-економічних районів України: а) індустріального і індустріально-аграрного, б) індустріального і аграрного, в) індустріально-аграрного і аграрного.
8	Зовнішньоекономічні зв'язки (тема № 11). Динаміка і тенденції розвитку зовнішньої торгівлі товарами, розкрити просторові особливості обсягів експорту-імпорту товарів за регіонами України, визначити товарну структуру зовнішньої торгівлі України.

3. Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ):

1. Методика оцінювання впливу природних умов і ресурсів території на особливості розселення.
2. Регіональне розселення як функція природно-ресурсних можливостей території.
3. Розвиток виробничого комплексу та його значення у формуванні розселення.
4. Системоутворююче значення соціального комплексу у формуванні розселення.
5. Основи суспільно-географічного районування території.
6. Державна регіональна політика України.
7. Особливості формування міжгалузевих комплексів.
8. Особливості формування адміністративно-територіального устрою та суспільно-географічного районування.
9. Транспортний комплекс України.
10. Комплексна характеристика суспільно-географічного району:
А) Донецького,

- Б) Придніпровського,
 В) Північно-Східного,
 Г) Столичного,
 Д) Центрального,
 Е) Карпатського,
 Є) Північно-Західного,
 Ж) Причорноморського,
 З) Подільського.

4. Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1	Основи соціально-економічної географії України.	Визначні українські економіко-географи: Павло Чубинський, Степан Рудницький, Володимир Кубійович, Костянтин Воблій, Валентин Садовський, Антін Синявський, Олексій Діброва. Головні центри суспільно-географічної думки в Україні	5
2	Політико-географічні риси України.	Політичні партії і громадсько-політичні рухи в Україні. Електоральна географія України.	5
3	Природно-ресурсний потенціал України.	Паливні ресурси України. Металорудні ресурси України. Структура гірничо-хімічної сировини, географія її родовищ. Використання та охорона земельних і водних ресурсів. Використання та охорона лісових і повітряних ресурсів. Великомасштабні територіальні природоохоронні проблеми.	5
4	Демо- і етногеографія України. Географії міграцій населення України. Розселення і розвиток поселень в Україні.	Голодомор 1932-1933 років та його вплив на демографічну ситуацію в Україні. Масштаби і напрямки сучасних міграційних процесів. Регіональні особливості демографічної ситуації в Україні. Східна українська діаспора. Західна українська діаспора. Функціональні типи міст. Відповідність систем розселення територіальній структурі господарського комплексу. Сучасне українське заробітчанство за кордоном.	10
5	Історія розвитку господарського комплексу України.	Історико-географічний поділ України і суцільної української етнічної території. Проблеми відбудови господарства після першої світової війни і громадянської війни. Період індустріалізації і командно-адміністративної системи управління розвитком	5

		господарства. Прорахунки економічного розвитку України в 70 - 80-х роках ХХ століття.	
6	Сучасні проблеми розвитку господарства.	Особливості галузевої структури господарського комплексу України і проблеми структурних перетворень економіки. Матеріально-технічна забезпеченість господарського комплексу України і проблеми оновлення основних промислово-виробничих фондів. Проблеми забезпеченості господарського комплексу України мінерально-сировинними та іншими природними ресурсами.	4
7	Первинний сектор економіки.	Географія зернового господарства України. Географія виробництва технічних культур в Україні. Географія тваринництва України. Приміські овочево-молочні АТК. Тваринницько-льонарсько-картоплярський (Поліський) АТК. Тваринницько-бурякоцукрово-зерновий (лісостеповий) АТК. Тваринницько-зерново-соняшниковий (степовий) АТК.	6
8	Вторинний сектор економіки.	Загальна характеристика паливно-енергетичного комплексу України. Географія нафтової і нафтопереробної промисловості України. Географію газової промисловості України. Географія електроенергетики України. Екологічні проблеми пов'язані з розвитком електроенергетики. Географія чорної металургії України. Географія кольорової металургії України.	8
9	Третинний сектор економіки.	Регіональні особливості формування комплексу невиробничої сфери. Географія залізничного транспорту України. Географія соціального неблагополуччя.	4
10	Територіальна організація господарського комплексу.	Північно-Східний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика). Подільський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика). Карпатський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика). Економіко-географічна характеристика м. Києва. Економіко-географічна характеристика м. Одеси. Економіко-географічна характеристика м. Львова.	6
11	Міжнародні економічні зв'язки України.	Географія експорту товарів та послуг. Географія імпорту товарів та послуг. Політичні зв'язки України.	2

5. Методи навчання:

- словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо),
- практичні заняття,
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо),
- робота з книгою: навчально- методичною, науковою,
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

6. Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів:

1. Розкрийте методику економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу території (суть поняття ПРП, методика оцінки).
2. Охарактеризуйте компонентну структуру ПРП України, її територіальні відміни.
3. Проаналізуйте земельні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
4. Проаналізуйте водні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
5. Проаналізуйте лісові ресурси України (методику еколого-економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
6. Проаналізуйте мінеральні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
7. Охарактеризуйте територіальну структуру мінеральних ресурсів України.
8. Проаналізуйте фауністичні та рекреаційні ресурси України (методику економічної оцінки, загальні об'єми, територіальні відміни).
9. Охарактеризуйте суспільно-географічне положення України.
10. Проаналізуйте паливні ресурси України.
11. Проаналізуйте металургійні ресурси України.
12. Охарактеризуйте структуру гірничо-хімічної сировини, географію її родовищ.
13. Проаналізуйте географію родовищ будівельних матеріалів.
14. Проаналізуйте історико-географічний поділ України та суцільної української етнічної території.
15. Охарактеризуйте демографічну ситуацію населення України і регіональні особливості демографічних проблем.
16. Розкрийте проблеми голодомору 1932-1933 рр. та його вплив на демографічну ситуацію в Україні.
17. Визначте функціональні типи міст України.
18. Охарактеризуйте географію зовнішніх і внутрішніх міграцій населення України.
19. Проаналізуйте статеву-вікову структуру населення України, її територіальні відміни.
20. Розкрийте динаміку чисельності населення України в ХХ ст.
21. Проаналізуйте територіальну структуру розселення в Україні (елементи

- територіальної структури, їх приклади).
22. Охарактеризуйте географію маятникових трудових міграцій населення в Україні.
  23. Розкрийте методикау виділення територіальних систем міських поселень і визначення їх границь.
  24. Проаналізуйте ієрархічно-структурну типологію систем розселення з врахуванням ступеня їх сформованості і економічної бази.
  25. Охарактеризуйте сільське розселення в Україні.
  26. Визначте етнічний склад населення України і географію народів.
  27. Розкрийте територіальні особливості екологічних проблем в Україні і питання охорони навколишнього середовища.
  28. Проаналізуйте еколого-економічні проблеми Донбасу.
  29. Проаналізуйте проблеми великого Дніпра.
  30. Охарактеризуйте Київську міську агломерацію.
  31. Охарактеризуйте Донецько-Макіївську міську агломерацію.
  32. Визначте прабатьківщину українців. Розкрийте особливості формування української народності й нації.
  33. Проаналізуйте історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українського народу.
  34. Охарактеризуйте міжнаціональні відносини в Україні.
  35. Охарактеризуйте географію східної української діаспори.
  36. Охарактеризуйте географію західної української діаспори.
  37. Проаналізуйте трудові ресурси України, територіальні особливості їх використання.
  38. Розкрийте вклад Павла Чубинського у розвиток української економічної та соціальної географії.
  39. Визначте вклад Степана Рудницького у розвиток української економічної та соціальної географії.
  40. Розкрийте вклад Володимира Кубійовича у розвиток української економічної та соціальної географії.
  41. Визначте вклад Костянтина Воблого у розвиток української економічної та соціальної географії.
  42. Розкрийте вклад Валентина Садового і Антіна Синявського у розвиток української економічної та соціальної географії.
  43. Визначте вклад Олексія Діброви у розвиток української економічної та соціальної географії.
  44. Охарактеризуйте головні центри суспільно-географічної думки в Україні.
  45. Розкрийте особливості галузевої структури господарського комплексу України і проблеми структурних перетворень економіки.
  46. Проаналізуйте матеріально-технічну забезпеченість господарського комплексу України і проблеми оновлення основних промислово-виробничих фондів.
  47. Проаналізуйте проблеми забезпеченості господарського комплексу України мінерально-сировинними та іншими природними ресурсами.
  48. Визначте сучасні проблеми розвитку господарства України.

49. Проаналізуйте географію зернового господарства України.
50. Проаналізуйте географію виробництва технічних культур.
51. Розкрийте загальну характеристику паливно-енергетичного комплексу.
52. Дайте економіко-географічну характеристику вугільної промисловості.
53. Охарактеризуйте географію нафтової і нафтопереробної промисловості.
54. Охарактеризуйте географію газової промисловості.
55. Проаналізуйте географію електроенергетики України. Визначте екологічні проблеми пов'язані з розвитком електроенергетики.
56. Проаналізуйте географію чорної металургії.
57. Проаналізуйте географію кольорової металургії.
58. Охарактеризуйте географію тваринництва.
59. Охарактеризуйте географію важкого машинобудування в Україні.
60. Проаналізуйте географію енергетичного машинобудування, електронної та радіотехнічної промисловості.
61. Проаналізуйте географію транспортного машинобудування в Україні.
62. Розкрийте особливості географії тракторобудування і сільськогосподарського машинобудування в Україні.
63. Проаналізуйте географію промисловості будівельних матеріалів.
64. Проаналізуйте географію текстильної промисловості України.
65. Охарактеризуйте географію швейної, шкіряної і взуттєвої промисловості України.
66. Охарактеризуйте географію лісової та деревообробної промисловості України.
67. Дайте аналіз географії целюлозно-паперової і лісохімічної промисловості України.
68. Охарактеризуйте географію цементної промисловості України.
69. Розкрийте ефективність розміщення промисловості і розвитку індустріальних комплексів.
70. Проаналізуйте територіальну структуру промисловості України.
71. Охарактеризуйте географію цукрової промисловості.
72. Розкрийте особливості географії м'ясної і молокопереробної промисловості.
73. Розкрийте особливості географії олійно-жирової та плодоовочеконсервної промисловості.
74. Проаналізуйте географію хімічної промисловості.
75. Охарактеризуйте приміський овочево-молочний АТК.
76. Охарактеризуйте тваринницько-льонарсько-картоплярський (Поліський) АТК.
77. Охарактеризуйте тваринницько-бурякоцукрово-зерновий (лісостеповий) АТК.
78. Охарактеризуйте тваринницько-зерново-соняшниковий (степовий) АТК.
79. Охарактеризуйте виноградарсько-садівничо-тютюнницько-тваринницький (Кримсько-Карпатський) АТК передгірних і гірських районів.
80. Проаналізуйте зовнішні економічні зв'язки України.

81. Визначте регіональні особливості формування комплексу невиробничої сфери.
82. Проаналізуйте географію залізничного транспорту України.
83. Проаналізуйте географію річкового і морського транспорту України.
84. Проаналізуйте географію автомобільного, повітряного і трубопровідного транспорту України.
85. Охарактеризуйте Донецький соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
86. Проаналізуйте Придніпровський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
87. Охарактеризуйте Північно-Східний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
88. Проаналізуйте Столичний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
89. Охарактеризуйте Північно-Західний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
90. Проаналізуйте Карпатський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
91. Охарактеризуйте Подільський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
92. Проаналізуйте Причорноморський соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
93. Охарактеризуйте Центральний соціально-економічний район (економіко-географічна характеристика).
94. Визначте еколого-економічні проблеми розвитку хімічної промисловості України.
95. Дайте економіко-географічну характеристику м. Києва.
96. Дайте економіко-географічну характеристику м. Одеси.
97. Дайте економіко-географічну характеристику м. Львова.

7. Система контролю та оцінювання.

7.1. Методи і форми контролю.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - іспит, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

7.2. Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю.

Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навиків при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

Контроль виконання *індивідуальних завдань* здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів дослідження.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконанні ІНДЗ та контрольний модуль (іспит). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до іспиту, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (іспит). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

7.3. Розподіл балів, які отримують студенти.

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
T 1	3
T 2	3
T3	8
T 4	8
T 5	3
Сума	25
Змістовий модуль 2	
T 6	5
T 7	5
T 8	12
T 9	3
T 10	5
T 11	5
Сума	35
Іспит	40
Всього	100

7.4. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС.

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання)

8. Зарахування результатів неформальної освіти:

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №10 від 28 жовтня 2019 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;
- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Prometheus (<https://prometheus.org.ua>) та інших фахових платформах, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

9. ЛІТЕРАТУРА:

9.1. Основна:

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. – 376 с.
2. Заставний Ф. Д. Географія України: у 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
3. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – К.: Знання, 1998. – 415 с.
4. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О. І. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
5. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних і семінарських занять) / Жупанський Я., Березка І., Джаман В. та ін. – Тернопіль,

1998. -318 с.

6. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. -392 с.

7. Заставний Ф.Д. Демографічні втрати населення України. Голодомори, війни, еміграції. – Львів: Видав. ЛНУ, 2003. – 130 с.

8. Національний атлас України / Наук. ред. Л. Г. Руденко. – К.: ДНВП “Картографія”, 2007. – 840 с.

9.2. Додаткова:

1. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє : доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин; [упорядн. В. Рубцов] – 3-тє вид., доп. – К. : ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с.

2. Гукалова І. В. Демографічні та соціальні чинники розвитку сільської місцевості в Україні // УГЖ. – 2023, № 2. – С. 35–47.

3. Джаман В. О., Джаман Я. В. Суспільно-географічне районування як методичний підхід управління регіональним розвитком території України // Регіон – 2022: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 листопада 2022 р.). – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – С. 27–29.

4. Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міжрегіональних міграцій населення України в умовах війни // Науковий вісник Чернівецького університету: серія «Географія». – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2023. – Вип. 842. – С. 83–94.

5. Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міграцій населення України: наслідки російської агресії // УГЖ. – 2024, № 1. – С. 40–48.

6. Лісовський С. А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку: Монографія./ Інститут географії НАН України / Л.Г. Руденко (наук ред.) – Житомир: Полісся, 2007. – 108 с.

7. Лісовський С. А. Україна як донор економічного розвитку росії та СРСР // УГЖ. – 2022. – №2. – С. 53–64.

8. Маруняк Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Реферат, 2007. – 224 с.

9. Мережа поселень України (формування і розвиток): атлас. За ред. Л. Г. Руденка. К.: Ін-т географії НАН України, 2023. 36 с.

10. Підгрушний Г. П., Сікорська Л. Б. Нищення українських міст під час російської агресії (суспільно-географічний аналіз на прикладі Маріуполя) // УГЖ. – 2024, № 1. – С. 30–39.

11. Руденко Л. Г., Бочковська А. І., Поливач К. А., Санталова С. О. Суспільно-географічні чинники формування міської мережі України (1897-2022 рр.) // УГЖ. – 2023, № 2. – С. 25–34.

12. Руденко Л. Г., Бочковська А. І., Лейберюк О. М. Картографічний аналіз розвитку міської мережі України // УГЖ. – 2022, № 2. – С. 32–45.

13. Руденко Л. Г., Бочковська А. І. Сільська поселенська мережа України (просторовий аналіз змін) // УГЖ. – 2024, № 2. – С. 13–23.

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»
<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriiia-fedkovycha/>
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»
<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriiia-fedkovycha/>